

МОВА І КУЛЬТУРА ПРАВОТВОРЧОСТІ

Правотворчість є одним із специфічних різновидів юридичної діяльності, що полягає у розробленні, удосконаленні, запровадженні, зміні чи скасуванні норм права у формі загальнообов'язкових правових приписів. Як особливо важлива і соціально значуща сфера владної діяльності правотворчість організовується, забезпечується, охороняється та гарантується державою.

Головною метою правотворчої діяльності, здійснюваної уповноваженими суб'єктами (органами держави) в межах відповідних процедур законодавчого процесу, є "створення та вдосконалення єдиної, внутрішньо узгодженої системи норм, що регулюють суспільні відносини".

Культура правотворчості, її рівень визначаються цілим комплексом чинників суспільного, концептуально-правового, організаційного, науково-методологічного та юридично-технічного характеру: рівнем розвитку суспільних відносин, набутим історичним досвідом та традиціями, національною державно-правовою доктриною, досягненнями науки права та втіленням її концептуальних ідей у практику законотворчості, зокрема рівнем розвитку самої юридичної техніки як системи засобів, методів і прийомів творення правових норм, урешті-решт рівнем професіоналізму і компетентності тих, хто безпосередньо розробляє й готує закони, втілюючи законодавчі ідеї і волевиявлення держави у нормативно-правових приписах.

Мета нашої статті — визначити роль мови у правотворчості, взаємозв'язок між культурою правотворчості та мовною культурою суб'єктів законотворчої діяльності, повернути увагу до мовно-термінологічних проблем сучасного українського законодавства, сформулювати загальні вимоги до законодавчого тексту на основі вивчення його мовностильової специфіки та рекомендації щодо їх дотримання під час роботи над текстом законопроекту.

Важливим елементом правотворчої діяльності взагалі та законодавчої техніки зокрема є мова, її лексичні та граматико-стилістичні ресурси, що реалізуються в нормативно-правових текстах. Мова є тим першоелементом, з якого виробляється (об'єктивується) право як система загальнообов'язкових соціальних норм. Саме у мовно-словесних знаках і конструкціях репрезентуються правові поняття й категорії, правові норми та приписи.

У сучасному суспільстві правові норми не можуть існувати інакше, ніж у словесній (мовнознаковій) формі. Правові думки (ідеї), правові знання і правові приписи найкраще матеріалізуються (втілюються) у вербально-синтаксичних конструкціях. Ось чому мова, її ресурси й можливості є надзвичайно важливими для права.

Мова і термінологія права є одночасно об'єктом вивчення низки наук (юридичних, лінгвістичних та інших): загальної теорії держави і права, логіки права, правової інформатики, юридичної техніки, мовознавства, юридичної герменевтики та інших. Вона є об'єктом пильної уваги як з боку законодавця, так і усіх інших представників правничої професії.

Професію законопроектувальника часто порівнюють з професією архітектора, а процес нормотворення з будівництвом. Мові у цьому образному порівнянні відведена роль будівельного матеріалу, з якого утворюються правові норми. Таке порівняння суттєво зменшує роль і значення мови у правотворчості, спрощує розуміння сутності мови, цього складного феномену соціуму, здатного створювати, зберігати та передавати інформацію, бути не просто матеріалом, але й складним поліфункціональним інструментом регулювання суспільних відносин, знаряддям правового мислення, пізнання, комунікації, впливу тощо.

Проблеми правотворчої культури, забезпечення високої якості законодавства, його доступності і зрозумілості, ясності і прозорості, впорядкованості та чіткості, системності й гармонійності із європейським законодавством є надзвичайно важливими, оскільки їх вирішення сприятиме утвердженню України як демократичної, соціальної, правової держави, в якій діють ефективні законодавчі механізми забезпечення принципу верховенства права, законності та правопорядку, дотримання конституційних прав і свобод людини.

Пошук досконалої форми для втілення правового змісту є актуальним науковим завданням для фахівців у галузі нормотворчості, адже від якості формулювання правової норми, від якості всього законодавчого тексту, його відповідності основним критеріям щодо мови, термінології та стилю законодавчих актів залежать правильність розуміння і тлумачення закону, однозначність і справедливість нормативно-правових рішень.

Мову закону, її термінологічний апарат, граматичні та стилістичні особливості вивчає *законодавча лінгвістика* як спеціальний прикладний напрям міжгалузевих досліджень, спрямований на визначення закономірностей функціонування мовних одиниць у законодавчих текстах, пошук оптимальних засобів мовної репрезентації правових норм, встановлення правил

використання мовних ресурсів у сфері законодавства і законотворення, і на основі цього — розроблення науково-обґрунтованих методичних рекомендацій щодо правильного мовного оформлення законодавчих актів і законопроектів.

Теоретичну і методологічну основу законодавчої лінгвістики складають праці таких науковців із Західної Європи, Канади та США, як: А. Подлех, Дж. Холл, Г. Ландквіст, Г. Торнтон, Р. Бержерон, Ян Енгберг, П. Сандрини, Ж.-Р. де Гроот, Б. ОТТО, Л. Еріксен, Ф. Мюллер, М. Кац, Р. Бержерон, Дж. Хол, Г. Ландквіст, А. Нашиц та ін. Вагомий внесок у розроблення науково-теоретичних засад юрислінгвістики і розвиток прикладних досліджень у цій сфері здійснили російські вчені А. Ушаков, Д. Керімов, О. Піголкін, А. Черданцев, М. Власенко, Н. Івакіна, О. Галяшина, Т. Губаева, С. Хижняк, К. Шугріна, М. Голєв, О. Александров, М. Горбаневський Н. Калініна, О. Крюкова, Н. Чунакова та ін. В Україні мові та термінології права у діахронному та синхронному аспектах присвятили наукові праці М. Брицин, О. Сербенська, О. Копиленко, Д. Баранник, Н. Артикуца, В. Калюжна, О. Юрчук, Н. Присяжнюк, І. Кочан, А. Марахова, Ю. Зайцев, І. Усенко, С Головатий, Ю. Прадід, В. Рогожа, В. Бігун та ін. [1 ; 2] .

Сприяла розвитку прикладних досліджень у галузі законодавчої лінгвістики також діяльність спеціальних міжнародних комісій, урядових і громадських організацій, наукових колективів з проблем удосконалення законодавчої мови (Робоча група Всесвітнього соціологічного конгресу в Упсалі "Мова у правозастосовчій діяльності" (1978), Перший конгрес Європейської асоціації сприяння законодавству (First Congress of the European Association of Legislation) (Бельгія, 1993), Група простої шведської (Plain Swedish Group - Klarspraksgruppen) (Швеція, 1993), Відділ лінгвістичної експертизи законопроектів (Росія, 1994), 12-ий Європейський симпозиум "Мова для професійних потреб" (Juristische Fachsprache. Kongressberichte des 12TH European Symposium on Language for Special Purposes) (Бельгія, 1999), (Комісія з питань зрозумілої мови (Plain Language Comission) (Великобританія, 2001), Конференція "Мова і право" ("Sprache und Recht") (Німеччина, 2001), Гільдія лінгвістів-експертів у документаційних та інформаційних спорах (Росія, 2001) та ін. Нині проблеми правничої мови систематично висвітлюються у зарубіжних наукових виданнях: "International Journal for the semiotics of the law", "Forensic Linguistics", "Rechtslinguistik - Studien zu Text und Kommunikation", "Forum fur Fachsprachen-Forschung", "Recht und Ubersetzen", "Юрислінгвістика" та ін.

Але зазначимо, що на фоні інтенсифікації зарубіжних розробок у цій сфері (Швеція, Бельгія, Великобританія, США, Німеччина, Росія) відсутність в українському правознавстві та мовознавстві фундаментальних праць з юридико-лінгвістичних аспектів правотворчої діяльності стає дедалі більш помітною прогалиною, яка не сприятиме процесам інтеграції та адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Вимоги мовної досконалості закону, максимальної точності та логічності у викладі правових приписів, однозначності тлумачення й розуміння правових норм, суворості нормативності та стилістичної довершеності зумовлюють надзвичайну увагу (і повагу) усього суспільства до мови законодавства, яка завжди має бути еталоном, бездоганним зразком, встановлювати норми найбільш доречного і правильного використання мовних засобів як на рівні нормативних документів, так і на рівні правозастосування.

Ігнорування правил законодавчої техніки, законів законодавчого стилю, недотримання елементарної логіки викладу, неузгодженість термінології та суперечливість правових норм у законодавчих актах не тільки негативно впливає на виконання вміщених в них правових приписів, а й формує зневагу до "букви закону" і навіть правовий нігілізм.

Лінгвістичний моніторинг україномовних законодавчих текстів (закони та інші нормативно-правові акти, законопроекти), здійснений у Центрі інноваційних методик правничої освіти Національного університету "Києво-Могилянська академія" в рамках наукового проекту "Правнича лінгвістика", виявив низку вад і недоліків сучасної текстової бази українського законодавства: термінологічні розбіжності, суперечності, колізії у нормативно-правових актах, помилки та мовностилістичні огріхи.

Аналіз "дефектних" нормативних текстів дозволив класифікувати різні види мовних помилок, створити їх типологію та розробити методичні рекомендації щодо основних мовностильових вимог і термінологічних стандартів законодавчого тексту, схеми комплексного редакційного аналізу тексту законопроекту при здійсненні процедури лінгвістичної експертизи.

Лінгвістичний аналіз законодавчих текстів здійснюється на різних рівнях: слів, словосполучень, речень, правових норм, правових дефініцій, тексту в цілому. Основними складовими мовно-термінологічного та стилістичного опрацювання тексту законопроекту є:

- аналіз поняттєво-термінологічного апарату та законодавчих дефініцій, їх обґрунтування та оцінка;
- уніфікація та стандартизація мовних засобів у законодавчому тексті (термінологія, фразеологія, кліше, логіко-стилістичні конструкції);

- вияв лексичної надлишковості (дублетні, синонімічні, варіативні назви) та зайвих компонентів тексту;
- пошук логічних, смислових, стилістичних та граматичних помилок у тексті (алогізми та їх види; явище амфіболії, тавтологія, мовленнєва недостатність, стильова невідповідність, невмотивована ускладненість конструкцій, зміщення смислових меж, порушення родовидових зв'язків між поняттями, розбіжності у формах однини і множини, відмінкових форм; порушення форм узгодження та керування; невмотивоване порушення порядку слів у реченні; калькування);
- редакторський аналіз та усунення мовних огріхів і помилок;
- пропозиції щодо вдосконалення тексту законопроекту та його остаточного редакційно-технічного доопрацювання.

Напрацьовані матеріали застосовуються у процесі підготовки професійних нормопроектувальників (Школа нормопроектувальників Центру правової реформи і законопроектних робіт при Міністерстві юстиції України, Української школи законотворчості Інституту законодавства при Верховній Раді України), інтернів-помічників Секретаріату Верховної Ради України, магістрів права за напрямом "Теорія і практика нормотворення" у Національному університеті "Кієво-Могилянська академія", у перепідготовці та підвищенні кваліфікації державних службовців.

Розглянемо загальні вимоги до законодавчого тексту на основі вивчення його мовностильової специфіки та надамо рекомендації щодо їх дотримання під час роботи над текстом законопроекту.

Мова законодавства — самостійний функціональний різновид літературної мови з характерними лінгвостилістичними та структурно-жанровими ознаками, обумовленими специфікою законодавчої діяльності, її соціальним завданням і призначенням. Як соціально та історично сформована сукупність мовних засобів (лексичних, фразеологічних, граматико-стилістичних) мова законодавства являє собою поліфункціональну, багаторівневу і відкриту систему.

Поліфункціональність законодавчої мови полягає у реалізації нею специфічного набору функцій: 1) номінативна (називання правових реалій і понять); 2) гносеологічна (знаряддя й спосіб правового пізнання, оволодіння суспільно-правовим досвідом); 3) аксіологічна (правової та морально-етичної оцінки); 4) комунікативна (спілкування); 5) регульовальна (правове регулювання людської поведінки та суспільних відносин через волевиявлення суб'єкта права та вплив на правосвідомість); 6) естетична (ясність, точність, однозначність, лаконічність, нормативність, мовностилістична довершеність нормативно-правового акта як еталонні якості юридичного тексту).

Багаторівневність законодавчого тексту простежується в застосуванні мовних одиниць і засобів різних рівнів: законодавчі терміни, термінологічні словосполучення і фразеологізми, законодавчі дефініції, лексико-граматичні моделі, синтаксичні конструкції, макротекст, засоби законодавчої стилістики тощо.

Відкритість мови законодавства як системи виявляється у наявності в законодавчому тексті загальноживаної лексики, термінології суміжних із правом сфер, у процесах термінологізації та детермінологізації, тенденції до розширення законодавчого словника за рахунок новоутворень, взаємодії власних мовних ресурсів і запозичень тощо.

Перші спроби осмислення специфіки мови закону представлені в античній юриспруденції. Пор.: *Sensus verborum est anima legis* — Значення слів — душа закону; *Curiosa et captiosa interpretatio in lege reprobanda est* — незвичайне і двозначне тлумачення не схвалюється правом; *Maxima interpretatio in lege est in verborum* — бо ж найкраще тлумачення отримується шляхом дослідження попередніх і наступних слів (тобто контексту); *Simplicitas est legibus amica* — простота є другом права; *Legem brevem esse oportet, quo facilius ab imperitis teneatur* — Закон повинен бути коротким, аби легше його могли дотримуватися необізнані; *Lex rejicit superflua, pugnantia, incongrua* — Закон відкидає все, що зайве, неприйнятне, несумісне; *Qui perdit virgola, perdit causa* — Хто пропустить кому, той програє справу та ін.; *verbum "ex legibus"* "відповідно до законів" = *ex legum sententia* "згідно зі змістом і "згідно зі словами законів" (*ex verbis*). Афористика, сентенції давніх правознавців і законотворців, філософів і мислителів закріпили найсуттєвіші властивості мови права у порадах та вимогах щодо формулювання закону, добору слів, правил тлумачення правових норм та судової аргументації, поклавши тим самим початок уніфікації та універсалізації мови правових приписів.

Сучасні дослідження в галузі законодавчої лінгвістики виявляють специфічні ознаки законодавчого тексту на лексичному, семантичному, граматичному та стилістичному рівнях. До них належать:

- термінологія законодавства (у складі якої — власне юридичні та неюридичні терміни);
- номенклатурні позначення (власні назви державних установ, органів, організацій, інституцій, відділів, посад, нормативно-правових актів та документів тощо);
- аббревіатури (політичні, адміністративні, правові, дипломатичні, соціальні тощо);

- нормативна дефінітивність термінів і номенклатурних назв;
- законодавча фразеологія (юридичні формули, штампи, кліше);
- моносемантизм (на рівні контексту);
- узагальнено-абстрагований виклад правового змісту (відповідні лексико-граматичні моделі, форми, конструкції);
- стандартизованість і стереотипність (лексичних, граматичних, синтаксичних і композиційних засобів);
- іменниковий характер тексту (домінування імені над дієсловом (віддієслівні та відприкметникові іменники, нанизування імен у родовому відмінку, відіменні прийменники та ін.);
- переважання дієслів у формі 3 особи однини, теперішнього часу, інфінітива у поєднанні з предикативним прислівником, прикметником чи дієсловом;
- синтаксичні конструкції у формі регулятивно-нормативних тверджень (констатаційного, зобов'язального, імперативного, заборонного, оцінно-правового характеру);
- застосування граматичної категорії модальності для регламентації різних моделей правової поведінки (можливості / неможливості, бажаності, необхідності, обов'язковості дії);
- узагальненість та знеособленість викладу (безособові, неозначено-особові, узагальнено-особові, інфінітивні, дієприслівникові, інші конструкції);
- імперативний інфінітив;
- поширеність речень із пасивно-зворотним дієсловом на *-ся* в ролі предиката та пасивних конструкцій (як в особовому, так і безособовому варіантах);
- предикативні форми на *-но, то*;
- переважання складнопідрядних синтаксичних конструкцій над складносурядними і безсполучниковими ;
- прямий порядок слів;
- послідовна зміна тем і рем;
- вибірковість, повторюваність синтаксичних конструкцій;
- суб'єктивно-авторська відстороненість;
- монологічний характер викладу;
- стилістична однорідність, нейтральність, коректність;
- логічна впорядкованість викладу нормативного змісту на рівні тексту, рубрикації, графічного розташування частин (поділ тексту на періоди, статті (з підзаголовками), пункти (з нумерацією та іншими знаками), абзаци);
- відсутність зайвих та стилістично недоречних елементів.

Узагальнення особливостей мови закону на основі спостереження за функціонуванням мовних одиниць у законодавчих текстах різних жанрів, регламентація спеціальних мовностильових норм у формі загальних вимог до нормативно-правового тексту та надання практичних рекомендацій щодо доцільності вживання тих чи інших мовних засобів у законодавчих актах здійснюється в межах *законодавчої стилістики* - спеціального підрозділу юридичної лінгвістики. Отже, основними поняттями і категоріями, якими ми оперуємо, аналізуючи мову законів, є насамперед стилістичні поняття й категорії.

Текст закону або законопроекту викладається з дотриманням *офіційно-ділового стилю* української літературної мови в його основному різновиді — *законодавчому підстилі*. Див. табл. № 1.

Офіційно-діловий стиль - один із функціональних стилів літературної мови, який обслуговує широку сферу правових відносин і правової комунікації (внутрішнього і міжнародного законодавства, правозастосування, судочинства, нотаріату, діловодства тощо). Відповідно до цього в межах офіційно-ділового стилю традиційно виділяють такі підстилі: 1) законодавчий, 2) дипломатичний, 3) судовий (судово-процесуальний, судово-правовий), 4) адміністративно-канцелярський. Кожен підстиль має свою специфічну сферу функціонування, систему документальних жанрів і набір стандартизованих мовних засобів, що узагальнюють типові ситуації офіційних стосунків. Зокрема, *законодавчий підстиль* реалізується у таких жанрах: конституція, закон, кодекс та ін.

Основними мовностильовими вимогами до законодавчого тексту є: офіційність, точність, зрозумілість, стислість, стандартизованість, нормативність, логічність, стилістична однорідність, емоційно-експресивна нейтральність, відсутність індивідуально-авторських рис.

Офіційний характер законодавчого тексту обумовлений його особливою державно-регулювальною функцією та процедурно закріпленою офіційно-документальною формою.

Точність мови закону є найважливішою передумовою однозначного розуміння, тлумачення і виконання правових приписів. Законопроект повинен передавати думку, ідею законодавця максимально точно, не допускати двозначності і довільного тлумачення. Точність та однозначність правових норм — важливі складові змісту ясності, доступності і зрозумілості законодавчого акта.

Зрозумілість мови законопроекту означає, що текст за формою викладу є доступним, нескладним для сприймання, ясным і прозорим за змістом. Доступність і зрозумілість законодавчого тексту оцінюється за такими критеріями: простота, ясність, стислість, системність, послідовність.

Стислість тексту законопроекту полягає насамперед у відсутності будь-яких зайвих елементів у викладі правових норм (слів, словосполучень, синтаксичних конструкцій). Лаконічність законодавчого тексту — це поєднання граничної стислості, чіткості і простоти (мови, стилю, композиції).

Стандартизованість є специфічною ознакою законодавчого тексту, обумовленою регламентованістю комунікації в офіційно-діловій сфері. Однотипні ситуації спричинюють використання однакових лексичних і граматичних засобів, стереотипність формул, кліше і синтаксичних конструкцій у законодавчих актах.

Стандартизованість тексту законопроекту виявляється на рівні:

- термінології (термінологічні стандарти закріплюють однакове графічне написання і визначення термінів, термінологічних словосполучень, абревіатур і усталених скорочень і абревіатур);
- номенклатурних назв (власних найменувань установ, організацій, посад, документів);
- синтаксису (усталені мовні конструкції, юридичні формули, ділові кліше);
- загальної структури документа (типова структура документа одного жанру) та її структурних частин (преамбула, назва, формула оприлюднення, основна частина, перехідні положення, прикінцеві положення);
- графічних засобів оформлення нормативних актів (нумерація частин, статей і пунктів, складна і перехресна нумерація, графічне виділення ключових слів у тексті або інших значущих частин).

З метою дотримання державних стандартів щодо оформлення нормативних документів слід керуватися відповідними документами Держстандарту: ДСТУ 1.0:2003. Національна стандартизація. Основні положення; ДСТУ 1.2:2003. Національна стандартизація. Правила розроблення національних нормативних документів; ДСТУ 1.5:2003. Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів.

Вимога суворої нормативності тексту законопроекту означає, що він має відповідати усім нормам сучасної української літературної мови (граматичним, лексичним, стилістичним).

Грамматичні норми, закріплені в системі правил чинної редакції "Українського правопису", є обов'язковими для правильного оформлення законодавчого тексту. Грамматично правильним є текст, в якому дотримано морфологічні і синтаксичні, орфографічні та пунктуаційні норми.

Морфологічні норми — це система загальноприйнятих норм і форм словозміни самостійних частин мови (іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслів).

Синтаксичні норми — це загальноприйняті норми побудови синтаксичних конструкцій (словосполучень і речень).

Орфографічні норми — це система загальноприйнятих правил написання слів і їх значущих частин, що забезпечує однотипність написання.

Пунктуаційні норми — це система загальноприйнятих правил уживання розділових знаків, за допомогою яких позначають структурне і смислове членування тексту.

У пошуках нормативного написання або оптимального вибору мовного засобу з кількох варіантів слід звертатися також до академічних наукових і довідкових видань, граматик і нормативних словників, навчальних посібників і підручників сучасної української літературної мови.

Логічність викладу законодавчого тексту забезпечується дотриманням правил і законів формальної логіки при побудові тексту законопроекту. Логічне підґрунтя мають усі вимоги до мови і стилю законопроекту (логічна послідовність викладу, зв'язність компонентів тексту, цілісність, повнота, ясність, простота і точність суджень, обґрунтованість, логічна вмотивованість, несуперечливість та ін.).

Сприяє логічності викладу дотримання п'яти "золотих правил" Трінга, які можна назвати універсальною "абеткою" для нормопроєктувальників: Правило 1. Положення декларативної частини закону повинні бути відокремленими від власне законодавчих приписів та передувати останнім. Правило 2. Більш прості твердження передують більш складним, менші за обсягом твердження мають передувати більш розгорнутим за принципом висхідної лінії. Правило 3. Основні положення слід відокремлювати від підпорядкованих положень. Правило 4. Виняткові, тимчасові та пов'язані з відміною законодавства положення слід відокремлювати від інших правових приписів та розташовувати під окремими заголовками. Правило 5. Процедури та питання деталізації мають бути відокремленими і не повинні, окрім за умов якихось надзвичайних обставин, включатися до текстів первинного законодавства.

Стилістична однорідність законодавчого тексту забезпечується сполученням засобів офіційно-ділового стилю з нейтральними та відсутністю емоційно-експресивного забарвлення. Стиль

законопроекту повинен бути спокійним, стриманим, виваженим, коректним, без змішування різностильових елементів, які надають мовленню емоційності та експресивності, та індивідуально-авторських мовленнєвих ознак.

Працюючи на текстом майбутнього законодавчого акта, слід враховувати увесь комплекс названих вимог, прагнути максимально втілити їх у тексті шляхом ретельного пошуку найбільш прийнятних мовних засобів і конструкцій, їхньої оцінки за різними параметрами і на основі цього — дібрати оптимальний варіант формулювання законодавчої думки (як на рівні окремої правової норми, так і законопроекту в цілому).

Текст законопроекту має складатись з урахуванням загальних функціонально-стильових властивостей мови законодавства, тематики і жанрової специфіки законодавчого акта. Він повинен демонструвати зразкове літературне мовлення, високу нормативно-правову якість тексту, поняттєво-термінологічну узгодженість із чинним законодавством та мовностилістичну досконалість.

Критеріями відбору мовних засобів для формулювання правових норм є: комунікативна доцільність, стилістична відповідність, сталість, кодифікованість, нормативність, стандартизованість, однозначність змісту та його читацького сприйняття.

Отже, закон з погляду структури та мовностилістичної форми має бути ясным, прозорим, точним, зрозумілим, лаконічним, стилістично досконалим тощо. Стилістичну довершеність і специфічну красу законодавчого тексту можна порівняти з готичним архітектурним стилем, якому властиве підпорядкування архітектурних форм єдиному вертикальному ритму. Архітектоніка і структура законодавчого тексту співмірна також із зразковістю класичного стилю. І хоч у тексті закону немає такої різнобарвності і розмаїття мовних засобів, образності й експресивності (гіпербол, метафор, алегорій тощо), притаманних художнім творам; у тексті закону є своя естетика і краса, витонченість, вишуканість стилю, яка полягає у логічності та послідовності, економічності та раціональності, умотивованості та формальній визначеності, у однозначності, точності і чіткості викладу смислу правових приписів. Досконале мовне втілення нормативного акта надає волі законодавця цілісність, завершеність форми, забезпечуючи його загальнодоступність, прозорість, максимальну зручність для його тлумачення і застосування.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія. — К., 2004. — С. 188-196; 231-236.
2. Юридична лінгвістика: Темат. бібліограф. довідник / Укл. Ю.Ф. Прадід. — Сімферополь, 2003.

Анотація

Стаття присвячена питанням взаємозв'язку мови і права, впливу мовного фактору на правову культуру, залежності якості нормативно-правових текстів від рівня фахово-мовної підготовки тих, хто їх укладає. Автор знайомить з новим прикладним напрямом міжгалузевих досліджень у цій сфері і новою навчальною дисципліною — юридичною лінгвістикою, об'єктом якої є мова права, її функції і специфіка, основні функціонально-стильові різновиди. Особливу увагу приділено мовним проблемам законотворчості, змісту і формі лінгвістичної підготовки нормопроектувальників в Україні.

Summary

This article is dedicated to the problems of the mutual connection between the language and the law, the influence of the language factor upon the legal culture, the dependence of the quality of legal texts and level of those who compose them. Author meets with the brand new applied trend in interbranch research in this sphere and a new discipline — legal linguistics, whose object is the language of the law, its functions and specifics, essential functional-stylistic types. It is paid special attention to the language problems of legislative drafting, content and form of linguistic training of legislative drafters in Ukraine.

УДК 811.161.2'373.231

Нагель В.В.

МЕТАФОРИЧНА НОМІНАЦІЯ ЯК СПОСІБ ТВОРЕННЯ ОЦІННИХ НАЙМЕНУВАНЬ ОСІБ

Усі елементи дійсності, які виділяє людська свідомість, - номінуються. Якості, відношення, емоції, суб'єктивні переживання, процеси опредмечуються у свідомості людини й отримують свою назву. Чималий фонд таких слів займає оцінна номінація, яка є "результатом свідомої діяльності комунікатив" [2, 153] і яка "передбачає позитивну або негативну позицію суб'єкта відносно оцінюваного об'єкта" [2, 153].

Оцінні номінативні одиниці поділяються на власне оцінні та емотивно-оцінні [7, 25]. Власне оцінні лексеми є однозначні й містять елемент оцінки у своєму первинному значенні: *йолоп*,